

Symbolen en vormen van bijgeloof

– Radha Burnier

Symbolen en mythen zijn in alle religies sinds onheuglijke tijden in gebruik en zij vormen een universele taal. Ze zijn bruikbaar om te wijzen op waarheden van diepzinnige aard, die, wanneer ze onder woorden gebracht worden, niet langer een waarheid vormen.

Radha Burnier is de internationale presidente van de Theosophical Society.

De Ster van Inwijding, bijvoorbeeld, verwijst naar een transformatieve gebeurtenis die ervaren moet worden, en is ontoegankelijk door middel van idee of woord. Het 'hart' verwijst naar spiritueel bewustzijn. Ook dat moet een ervaring zijn. Het symbool drukt de waarheid niet duidelijk uit; het wijst de weg erheen. Woorden zijn ook symbolen die slechts betekenis hebben wanneer de onderliggende betekenis ervan wordt meegedeeld.

Symbolen kunnen de waarheid verbergen zowel als openbaren. Door scherpzinnige bestudeerders te herinneren aan belangrijke waarheden, helpen ze hen dieper door te dringen totdat de waarheid zijn volledige inhoud ontvouwt. Maar symbolen verbergen ook kennis (die niet in handen mag vallen van degenen die haar onwaardig zijn), daar zij suggestief zijn en niet expliciet. Het is paradoxaal dat symbolen heel wat openbaren aan degenen die in staat zijn veel te zien en verbergen voor de ogen van hen die onzuiver zijn.

Wanneer de suggestieve aard van symbolen vergeten wordt, of onopgemerkt blijft, en zij concreet worden, kunnen het recepten worden voor bijgelovige en egoïstische actievormen. In het symboolgebruik van vele religies verslaan goden en helden

grote dieren: St. Joris een draak die een gevaarlijk beest is, en de godin Durga een vreeswekkende leeuw. Shiva draagt de huid van een tijger om zijn middel. Deze figuren symboliseren de noodzaak om de dierlijke hartstochten in ons denkvermogen uit te roeien, en duiden helemaal niet op een jachtpartij.

Omdat de symbolen de waarheid niet impliciet konden duiden, werd het offeren van dieren in bepaalde tijdperken een deel van de religieuze beleving. Sommige bijbelse passages verwijzen naar offers van vlees, terwijl andere juist een verbod daartegen, uitgevaardigd door Profeten, vermelden. Vedische offers betroffen het slachten van paarden, geiten en andere dieren. Islamitische feesten worden gevierd door het offeren van enorme aantallen dieren. In tempels in India, Nepal en andere landen, waar de Boeddhistische invloed geen diepe indruk heeft gemaakt, vloeit nog steeds bloed.

In het nummer van 1880 van *The Theosophist* verscheen een korte mededeling over het onderwerp:

‘Tantra’s geven de principes en de praktijk aan van verscheidene offeranden, waarvan de voornaamst zijn de geitebok en de mannetjesbuffel. Het is niet het arme dier dat wij moeten doden voor de godin Durga of Kali, maar die slechte neigingen van het verstand, waarvan deze dieren beschouwd worden als de vertegenwoordigers. De geitebok wordt door de Brahmanen beschouwd als het dier dat de voornaamste neiging of begeerte vertoont naar hebzucht en de buffel naar woede... Het is een verdrietige zaak dat de sublieme principes van Tantrische filosofie en zijn Adhyatmische of spirituele betekenis door priesters met een armzalig verstand verdraaid zijn tot de laagste vorm van wreedheid’.

Wanneer symbolen geïnterpreteerd worden door het materialistische verstand zie je overal bijgeloof ontstaan. Religie wordt profaan en wordt gebruikt om de hartstochten van het dier in de mens de vrije teugel te geven. In plaats van dat het

inspiratie vormt om op kruistocht te gaan tegen alles wat vuil en laag is, heeft het kruis de vuren van intolerantie aangewakkerd. De swastika werd verdraaid tot euvele doelstellingen. Godheden zoals Durga heten dan bloeddorstig te zijn.

Onjuiste interpretatie van significante mythen met verborgen betekenissen heeft ook geresulteerd in het trivialisieren van religie. Maar de werken van H.P. Blavatsky, G.R.S. Mead, Geoffrey Hodson, I.K. Taimni en een aantal andere theosofische schrijvers buiten de Theosophical Society, bieden ons de mogelijkheid om waardevolle esoterische inzichten te verwerven door middel van symbolen en mythen, in plaats van deze terug te brengen tot bijgeloof en oppervlakkigheid.

Genegeerde waarschuwingen

De geschiedenis toont aan dat mensen niet leren tenzij zij er toe gedwongen worden, en zelfs dan leren wij slechts langzaam en moeizaam. Het verstand heeft een sterke neiging patronen te herhalen, waarbij het verband tussen oorzaak en gevolg genegeerd wordt. Oorlogen blijven maar doorgaan en onbeschrijfelijke ellende veroorzaken, maar het verstand schudt zijn haat niet af. Handelen uit gewoonte of te wel gedachteloosheid in handeling is de grootste en meest constante bedreiging van ons welzijn.

Al in het eerste nummer van *The Theosophist*, in 1879, stond een artikel over ‘De kwestie van het Indiase woud’, door ‘Boswachter’, die een hartstochtelijk pleidooi hield voor het behoud van wouden, vooral op heuvels en berghellingen. Meer dan een eeuw geleden veroorzaakte het kappen van wouden een chaos, waarbij de vlakten onderliepen en de grond erodeerde die nodig was voor de landbouw. ‘Boswachter’ merkte terzake op dat ‘de restauratie van de vegetatie op onze heuvels een magische transformatie in de hand zal werken’. Hij merkte op dat de ‘woudkwestie’ wereldwijd aandacht vroeg. Er waren berichten binnengekomen uit verscheidene landen in Europa, uit Rusland, Brazilië, de Verenigde Staten, Cuba, enzovoort, die

lieten zien dat het kappen van wouden een ernstig en kwalijk effect op het klimaat had. Lange perioden van droogte, harde wind die ongehinderd over de vlakten woef en alles bedekte met stofwolken, en bodemerosie hadden een sterke invloed op de landbouw, en leidden tot steeds terugkerende hongersnoden van tragische proporties.

Sinds 1879 zijn de beboste gebieden van de wereld op schrikbarende wijze teruggelopen. Aan de schijnbaar niet te verhinderen schade die berokkend wordt door het vellen en verbranden van bomen, met de bijbehorende verwoesting van de ondergroei, wordt nu de dreiging toegevoegd die het gevolg is van vervuiling en de gaten in de ozonlaag. Enorme gebieden en bevolkingen lijden door de droogte in West-India, de hoorn van Afrika en elders, naar mate de weersomstandigheden onvoorspelbaarder en ongebruikelijker worden. De roependen in de woestijn in deze tijd, net als de 'Boswachter' in de negentiende eeuw, geven waarschuwingen die regeringen en mensen met landhonger, die uit zijn op korte termijnwinst, negeren. In Brazilië, in Indonesië en andere plaatsen worden wouden verwoest in een tempo zoals we nog nooit eerder zagen.

Wanneer regeringen niet in staat of bereid zijn de woudkap terug te dringen, hoe kunnen zij er dan van verzekerd zijn dat er moreel gehandeld wordt bij het toepassen van de nieuwe kennis?

Terwijl deze vernietiging ongeremd doorgaat, verdwijnen al snel de wilde dieren die beschutting vinden in de wouden en daarmee de fantastische diversiteit van levensvormen die de natuur in de loop van millennia heeft geproduceerd. Of men nu waarschuwt of niet, het menselijk verstand is gericht op vernietiging. Het meest recente bewijs hiervan is dat gedurende

drie jaar een rapport van deskundigen uit de bosbouw over de verwoesting door multinationale bedrijven van tropische wouden, is verzwegen door de Europese Commissie en het Wereldwijde Fonds voor de Natuur. Nadat de kritiek afgezwakt was en de namen eruit verwijderd waren is er een derde versie van het rapport uitgegeven. Maar *The Guardian* heeft alle drie de versies gezien en ook de namen van bedrijven en particulieren die in omkoopschandalen verwickeld waren (nummer van 1-7 juni).

Nu, bij het in kaart brengen van het menselijk genoom, een wetenschappelijke prestatie die vergeleken is met die van Newton en Darwin en met de uitvinding van het wiel, ontstaat er een groter gevaar. Zal nu, ofschoon bedachtzame mensen hun ernstige twijfels te kennen geven, voorzichtigheid de boventoon voeren, of zal er naar waarschuwingen worden geluisterd? Sommige mensen juichen over de voordelen die deze ontdekkingen zogenaamd voor de mensheid inhouden, door toepassing op gebieden zoals geneeskunde, landbouw en het milieu. Aan de andere kant zijn er tekenen van onbekende gevaren en gevolgen; bijvoorbeeld, er is vastgesteld dat bijen beïnvloed worden door genetisch gemodificeerde gewassen. Er moet nog heel veel meer duidelijk worden over de onvoorziene effecten van genenoverdracht; maar er is een run op patentaanvragen op genen. Zoals een columnist het stelt in *The Guardian*:

'Wat de afgelopen paar jaar ongetwijfeld hebben aangetoond is hoe schadelijk de ontdekking is in de handen van gewetenloze bedrijven die gericht zijn op maximale commercialisatie. Waar het om gaat is dat onze capaciteit op een institutioneel en regeeringsniveau om de exploitatie van wetenschappelijke ontdekkingen te reguleren jammerlijk onder de maat is.'

Wanneer regeringen niet in staat of bereid zijn de woudkap terug te dringen, hoe kunnen zij er dan van verzekerd zijn

dat er moreel gehandeld wordt bij het toepassen van de nieuwe kennis?

Terwijl de gevaren die de mensheid nu bedreigen vele malen groter zijn dan ooit tevoren, zijn beslissingen veel moeilijker te nemen en door te voeren dan voorheen. Bijvoorbeeld, welk soort eugenetica is wenselijk en moreel juist?

Essentieel is een visie van menselijke doelstellingen op lange termijn, zowel materieel als spiritueel. Hedendaagse overwegingen zouden het toekomstige welzijn van het leven op aarde niet mogen

overschaduwen, en opportunisme al helemaal niet. Het enthousiasme van het moment is gericht op het veranderen van het basismateriaal, de vormen en het gedrag van planten, dieren en zelfs mensen. Wanneer waarschuwingen in de wind geslagen worden en er geen voorzichtigheid betracht wordt, wie weet wat er dan gebeurt?

Uit: *The Theosophist*, augustus 2000
Vertaling: A.M.I.

Daar schijnt geen zon, geen maan, geen ster,
geen bliksemflits verlicht het heelal, geen vuur,
al het aardse licht verdwijnt in het niet,
het is de glans van het Licht der Lichten
die zon en maan en sterren schijnen doet,
de ganse wereld straalt door Zijn Licht.

Waarlijk, Brahman is dat onsterfelijk Licht,
Brahman voor, Brahman achter, Brahman links en rechts
en hoog en laag en overal, Brahman alomtegenwoordig,
hoogverheven inwonend Licht, het universum zelf,
buiten Dat is er niets, Hij is Dat.

W.H. van Vledder,
"Het mysterie van het Zelf, Upanishaden",
Mundaka Upanishad II.2.11 en 12.